

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs VI. Vtrum aliqua mora fuerit inter creationem & lapsum Angeli.
artic. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

simili modo libera comparatione eiusdem obiecti: ergo nulla est ratio, quare potius operationes, quas Angelus per suam voluntatem elicit in primo instanti, tribuatur auctori naturæ, eaque de causa dicatur Angelum non potuisse peccare in primo instanti, quam reliquas, quas auctores opinionis, quam impugnamus, affirmant non tribui auctori naturæ.

Quod si quis respondeat, appetitionem ultimi finis debere præcedere appetitionem eorum, quæ sunt ad finem: appetitionemque ultimi finis esse naturalem quoad speciem actus, eaque de causa tribui auctori naturæ, neque posse esse malam, atque idcirco affirmari operationem Angeli in primo instanti malam esse non posse: licet primò contra eam respondendi rationem hunc in modum argumentari. Quoniam 1. 2. q. 1. art. 6. ostendimus, non esse necessarium, primum actum voluntatis humanæ esse ultimi finis: par autem est ratio de voluptate angelica. Secundo, quoniam Angelus in primo instanti non solum habuit cognitionem ultimi finis, sed etiam eorum, quæ sunt ad finem: ergo simul cum ultimo fine potuit appetere aliquid propter finem, ac proinde peccare in primo instanti in electione mediæ inordinati. Tertio, quoniam D. Thomas affirmat primum peccatum Angeli in eo fuisse positum, quod appetierit finem, non ut oportuit.

Postremò possumus confirmare hæcenus dicta, quoniam prima operatio moralis hominis peruenientis ad usum rationis potest esse mala moraliter, ut omnes concedunt: ergo pari ratione prima operatio moralis Angeli potuit etiam esse mala moraliter, ac proinde peccatum.

Illud obiter admonuerim, ridiculum esse affirmare, quicquam esse in Conciliis, quæ articulo præcedente citauimus, quod huic nostræ sententiæ aduersetur, ut illa legenti erit satis manifestum.

Ad primum arg. partis oppositæ.

Ad primum igitur argumentum in contrarium neganda est maior: sola enim ea operatio, qua res perducitur ad suam naturalem dispositionem, in qua melius conseruatur, tribuitur generanti, ut dictum est.

Ad secundum.

Ad secundum, concessa maiori, & minori, neganda est consequentia: præuidens namque Deus nullum Angelorum in primo instanti appositurum obicem per peccatum, condidit omnes in gratia: quod si præuidisset aliquem appositurum obicem, ut de facto poterat, eum non crearet in gratia. Vnde quod omnes creati fuerint in gratia, habuit dependentiam tamquam à conditione sine qua non fuissent in ea creati, ex eo quod pro sua libertate peccaturi non essent in primo instanti, Deusque id præuideret.

Ad tertium.

Ad tertium, neganda est maior. Licet enim potuerint peccare in primo instanti, non tamen erat facile, ut eo ipso, quod esse acciperent, peccarent. Præterea, cum nullam difficultatem haberent ad bonum, poterant omnes facile ab omni se peccato continere, in bonoque perseverare. Quod autem de facto tot post primum instans corruerint, contigit ex suggestione vnus, qui illos omnes instigauit & perduxit ad malum: vnde nihil mirum fuisset, si post primum instans nullus ex tanta multitudine peccaret. Adde, fortè post primum instans latum fuisse Angelis præceptum aliquod positium, vnde post primum instans sumplerunt occasionem sui lapsus, quam occasionem in primo instanti non habuerunt.

ARTICVLVS VI.

Verum aliqua mora fuerit inter creationem, & lapsum Angeli.

VM hoc articulo explicandus est si mul art. 5. quæstionis præcedentis. Non conueniunt sectatores Diui Thomæ in explicando, quid de hac re Sanctus

Doct̃or ienserit. Capreolus in 2. distinct. quarta quæst. 1. ad argumenta contra quintam conclusio-

nem arbitrat̃ur, ex mente D. Thomæ tria esse constituenda instantia, in quibus negotium totum Angelorum peractum, consummatumque sit. Primum, in quo Angeli omnes creati sint in gratia, nullus tamen eorum meruerit. Secundum, in quo Angeli boni meruerunt, mali verò in peccatum lapsi sunt. Tertium, in quo boni præmium sunt consecuti, mali autem supplicium acceperunt æternum. Nomine autem horum instantium intelligunt sectatores D. Th. non instantia temporis nostri, quæ esse nequeunt immediata, suntque formaliter & virtute indiuisibilia omnino, sed instantia temporis discreti, quæ non aliud sunt, quam durationes, indiuisibiles quidem in se, diuersarum operationum Angeli, quarum indiuisibilium similiter in se, vna aliam sequitur, siue correspondeat instanti indiuisibili temporis nostri, in quo solo persistant Angeli in vna earum operationum, siue correspondeat temporis nostro diuisibili, maiori, vel minori, prout Angeli, per correspondentiam ad tempus nostrum, plus vel minus persistunt in vna & eadem operatione, ut q. 10. explicatum est. Vnde instans temporis discreti, licet in se sit formaliter indiuisibile, virtute tamen, siue per correspondentiam ad tempus nostrum, esse potest diuisibile.

Sententia Capreoli apertè pugnat cum doctrina Diui Thomæ: quoniam in hoc articulo, & artic. 5. præcedentis quæstionis, & aliis sæpe duobus tantum constituitur videtur instantia, tum etiam quia eisdem in locis, nec non articulo præcedente, apertè asserit, Angelos omnes meruisse in primo instanti. Vnde sententia Capreoli communiter ab aliis sectatoribus D. Thomæ reicitur.

Caietanus hoc loco, Ferrariensis 3. contra gentes cap. 110. & quidam alij arbitrantur, de mente D. Thomæ totum Angelorum negotium duobus tantum instantibus conclusum consummatumque fuisse: eodemque modo intelligit D. Thomæ Scotus in 2. dist. 5. quæst. 1. & 2. atque ea sanè videtur fuisse eius sententia. Dissentiunt tamen Caietanus, & Ferrariensis in eo, quod licet vterque existimet Angelos omnes meruisse in primo instanti, nec in eo potuisse peccare: Caietanus tamen censet Angelos bonos meruisse etiam in secundo instanti, atque in eo simul fuisse beatitudinem consecutos: malos verò in eodem secundo instanti simul peccasse, & punitos fuisse: ita ut pena æterna in illo eodem instanti cœperit per primum sui esse. At Ferrariensis, licet idem, quod Caietanus tamquam probabile defendat: probabilius tamen arbitrat̃ur, Angelos non potuisse in eodem instanti mereri, & consequi beatitudinem. Vnde censet Angelos omnes potuisse in secundo instanti peccare, & apponere obicem beatitudini, mortificatque merita, quæ in primo instanti cōparauerant: quosdam verò eorum de facto peccasse, apposuisseque obicem beatitudini, quam in illo eodem instanti erant accepturi, mortificatque merita anteceden-

dentia, simulque in illo eodem instanti punitos fuisse: reliquos autem non peccasse, vt poterunt, & beatitudine fuisse denotatos in illo eodem instanti: verum in eo non meruisse, sed solum in praecedente. Vnde addit, per vnum tantum actum meritorum illos beatitudinem comparasse, & cum in reliquis cum Caietano conueniat, solum ab eo diffidet, quod arbitratur, beatitudinem & meritum non potuisse esse simul in Angelis bonis in secundo instanti.

Aliorum expositio.

Alij arbitrantur, ex sententia D. Thomae, quod attinet ad angelos bonos, constituenda esse solum duo instantia, in quorum solo primo meruerint, & in secundo consecuti sint beatitudinem, non tamen meruerint. Quod verò attinet ad Angelos malos, constituenda esse tria instantia, in quorum primo meruerint, in secundo peccauerint, nec tamen fuerint adhuc puniti, & tertium in quo fuerint supplicio affecti. Vnde neque cum beatitudine admittunt meritum in eodem instanti, nec cum poena aeterna demeritum, sed tam meritum, quam demeritum, censent fuisse ante beatitudinem, & poenam, nec proinde concedunt moram viae malorum Angelorum fuisse maiorem, quam fuerit mora viae bonorum Angelorum per correspondentiam ad tempus nostrum. Dicunt enim primum instans, in quo Angeli boni, antequam in secundo instanti acciperent beatitudinem, meruerunt, perseverasse per certum tempus nostrum verum, vel imaginarium, perseverantiamque in actu meritorio toto illo tempore nostro exegisse Deum in omnibus angelis, vt illis beatitudinem conferret: malosque, antequam boni desisterent ab illo actu meritorio, atque adeo antequam adueniret secundum eorum instans, peccasse, atque adeo transiisse ad secundum instans viae suae, perseverante adhuc primo instanti viae bonorum angelorum, postea verò simul incepisse secundum instans beatitudinis bonorum, & tertium poenae aeternae malorum angelorum. Itaque volunt, dum, correspondenter tempori nostro, fuit vnum tantum instans viae bonorum Angelorum, fuisse duo instantia viae malorum Angelorum.

Alij denique arbitrantur, de mente D. Thomae constituenda esse tria instantia. Primum, in quo omnes fuerint in gratia & meruerint: quia tamen in eo habuerunt libertatem solum quoad exercitium, nec peccare poterunt: dicunt, non fuisse in eo perfectè in via, & ideo licet aliquando D. Thomas de eo faciat mentionem, dicatque omnes angelos in primo instanti meruisse: saepe tamen illud silentio inuoluit, sola duo sequentia enumerans, in quorum altero fuerunt perfectè in via, & in altero in termino iam prorsus extra viam. In secundo ergo dicunt angelos bonos meruisse, malos verò peccasse, & in tertio bonos recepisse praemium, malos verò supplicium. Atque de his duobus posterioribus instantibus loqui D. Thomam, quando affirmat, angelorum negotium duobus instantibus peractum, absolutumque fuisse.

v. Conclusio.
Tres mora circa negotium angelorum ponenda.
Sit nihilominus prima nostra conclusio. Posito quòd omnes angeli creati fuerunt in gratia, & omnes aliquando meruerint, quae duo supra ostensa sunt, tres sunt constituendae morae, seu durationes, in quibus angelorum negotium conclusum, absolutumque est. Prima, in qua angeli omnes fuerunt in gratia, & meruerunt. Secunda, in qua boni perseverant in bono ac meruerunt: mali verò peccauerunt. Et tertia, in qua boni primò consecuti sunt praemium beatitudinis: mali verò primò extremo supplicio puniti sunt. Haec est Scot. in 2. d. 9. q. 1. & 2. Greg. ibid. q. 1. art. 3. Maioris q. 3. Gab. q. 1. & copulurum aliorum, Molina in D. Thom.

A Aduersus Caietanum probatur, primum esse tertiae durationis distingui omnino debere à secundo. Primò, quoniam status viatoris & comprehensoris suapte natura repugnant, neque est vlla necessitas coniungendi instans, in quo Angelus primò fuit beatus cum instanti, in quo erat in via, & poterat mereri ac peccare, amittereque beatitudinem: ergo non solum gratis, & sine vilo solido fundamento, sed etiam contra id, quod lumen rationis praescribit, confundit Caietanus in Angelis tertiam durationem cum secunda.

Secundò, in nobis primum esse praemij & visionis beatificae distinguitur à via, ita vt in eo instanti nec mereri, nec peccare possimus: alioquin in primo non essemus hominis, in quo anima primò est separata à corpore, & in quo, si nihil expiandum deferat, primò videt diuinam essentiam, posset peccare, quod nulla ratione est asserendum: ergo consentaneum est rationi, rem eodem modo habere in Angelis, nempe Angelos in primo instanti in quo diuinam essentiam intuentur, nec mereri, nec peccare posse.

Caietanus hoc loco, & quaestione sequenti art. 1. versic. *Ad obiectionem autem contra consequentiam, ait: Hominem, non secus ac Angelum, posse peccare, & videtur loqui de primo non esse hominis, in quo anima est separata à corpore, & in quo, si nihil expiandum deferat, primò videt diuinam essentiam: alioquin supponeret falsum, nempe ante illud instans dari terminum viae: praeterea responsio Caietani non esset ad rem. Quòd si, vt videtur, hoc censuit Caietanus, certè horrent aures id audire, neque est tutum in fide. Planè studium defendendi, quicquid S. Thomas affirmat, meo iudicio, adduxit Caietanum in tam absurdam, & minus tutam opinionem.*

Tertiò, eiusdem rationis est beatitudo in primo instanti, & in reliquis: sed beatitudo in quocumque alio instanti, reddit beatum impotentem ad peccandum pro illo eodem instanti, vt sectatores ipsi D. Thomae affirmant, & ostendimus 1. 2. q. 4. art. 4. ergo in primo instanti, in quo angeli fuerunt beati, non poterunt peccare. Quo loco obserua, cum gratia non reddat impotentem ad peccandum eum, qui illam habet, vt reddit visio beatifica, non esse parem rationem, vt sicut gratia non potest esse simul cum peccato, & tamen, in quo instanti quis recipit gratiam, potest peccare, non recepturus eam, si in eo instanti peccaret: sic quoque in quo instanti quis recipit beatitudinem, potest peccare.

E Quartò, in eo viatore, qui ex dispensatione, supra id quod postulat natura rei, non sit simul comprehensor, vt erat Christus, meritum procedit ex fide & spe, imò, & caritate imperfecta, qualis est caritas viae: sed angelus in instanti, in quo primò fuit beatus, neque habuit fidem, neque spem, neque caritatem imperfectam: eò quòd haec cum visione beatifica pugnent, vt sectatores ipsi D. Thomae affirmant: ergo Angeli non meruerunt in instanti, in quo primò fuerunt beati. Hoc argumentum conuicit Ferrariensem, vt à Caietano dissentiret.

Verum contra Ferrariensem, praeter alia, quae sibi ipsi obicit, neque satis soluit, possumus primò argumentari. Quòd durum admodum sit concedere, damnatum, in quo instanti propter peccatum commissum punitur poena aeterna, posse non peccare, & esse beatum, vt Ferrariensis de Angelis malis in secundo instanti concedit. Secundò, quoniam durum admodum est concedere, aliquem constitutum in gratia posse peccare in aliquo instanti, & in eodem non posse mereri: Ferrariensis autem id affirmat de Angelis bonis in eodem secun-

Impugnatur opinio Ferrariensis.

do instanti. Tertiò, quoniam homo, qui in termino viæ damnatur, & punitur pœna æterna per primum sui non esse, & primum esse separationis animæ à corpore, ac primum esse pœnæ, non potest in eodem instanti mereri, & consequi vitam æternam, imò neque demereri per peccatū, quod ad pœnam iam tunc illi imputetur, quin potius totum demeritum, propter quod tunc primò punitur, fuit ante illud instans: ergo pari ratione idem est in Angelis: Ferrarientis autem affirmat, Angelos in secundo instanti, in quo primò puniti sunt, peccasse peccato, propter quod ea sunt pœna multati, atque adeò totum demeritum fuisse in illo eodem instanti: pretereà potuisse in illo eodem non solum mereri, sed etiam consequi beatitudinem.

Quarta fuerit mora cuiusque durationis.

Dubium est, cuiusnam quantitatis fuerint singula illa tres moræ, seu durationes, quas diximus esse constituendas. Conueniunt communiter Doctores, viam bonorum, & malorum Angelorum à puncto, in quo esse receperunt, vsque ad instans, in quo primò boni præmium consecuti sunt, & mali puniri cœperunt, fuisse æqualem, atque adeò correspondentem tempori nostro in vno & eodem instanti per primum sui esse cœpisse beatitudinem bonorum, & supplicium malorum: quo fit, vt tertia, tam bonorum, quàm malorum Angelorum, ab illo instanti cœperit, & duret in æternum, ac proinde, vt æqualis omnino sit duratio tam beatitudinis bonorum, quàm supplicij malorum Angelorum.

2. Conclusio. Angeli ante lapsum primorum parentum peccatum sunt.

Quod ad reliquas duas moras attinet, sit in ordine secunda nostra conclusio. Lucifer ante lapsum primorum parentum peccauit, idemque dicendum est de cæteris Angelis malis, imò & ante lapsum primorum parentum mali cœperunt puniri, & boni frui beatitudine sempiterna: non tamen constat quantum Angeli mali perstiterint in gratia, nec etiam quantum perstiterint in peccato ante pœnam, atq; adeò quando via bonorum, & malorum Angelorum finita fuerit. Prima pars huius conclusionis adeò certa est, vt contrarium sit error in fide: ex tertio namq; c. Genes. & ex illo Sapient. 2. *Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* constat, diabolum suggestionem suam & tentationem prostrauisse primos parentes, eaq; de causa Ioan. 8. dicitur fuisse homicida ab initio. Secunda & tertia perspicua etiam sunt, eaq; testatur communis consensus Ecclesiæ.

Quo die ceciderint angeli.

Circa quartam Isidorus lib. 1. de sum. bono, c. 12. sentent. 7. ait: *Prius de cælo cecidisse diabolus creditur, quàm homo conderetur. nam mox, vt factus est in superbiam erupit, & statim, vt factus est, cecidit.* Ex quibus verbis constat, diabolum ex sententia Isidori corruisse ante sextum diem, in quo factus est homo. In eadem sententia fuit autor libri de mirabilibus sacre Scripturæ cap. 2. in 2. tomo operum Augustini, qui eo argumento ductus, quòd carcer & ignis inferni conditus fuerit intra sex primos dies, paratissime diabolo & Angelis eius post illorum peccatum, iuxta verbum Christi Marth. 25. affirmat Angelos peccasse ante sextum diem. Quidam dicunt illos peccasse statim primo die: nec refragatur, quin potius consentit testimonium Isidori, dum de Lucifero ait: *Mox, vt factus est, cecidit.* Aliis placet, Angelos omnes perseverasse in gratia vsque ad sextum diem, septimòque aut octauo die corruisse, sed ante peccatum Adami. Ducuntur, quia Scriptura de die sexto ait, *Vidit Deus cuncta qua fecerat, & erant valde bona:* quare vsque ad illum diem nihil fuit malum. At certè hac de re nihil certius potest affirmari, quàm nihil nobis esse certum, vt asserit quarta pars nostræ conclusionis. Vnde ad testimonium illud Scripturæ

A responderi potest, vel ibi solum esse sermonem de rebus corporeis: ex quibus mundus hic corporeus coalescit, quarum solum fuerat facta expressa mentio vsque ad eum locum, vel certè intelligendum esse de rebus omnibus, quatenus erant à Deo: secus autem quoad culpam, quam diabolus per suum arbitrium addiderat. Postrema pars, quatenus supponit necesse non esse, vt angeli solum per instans perstiterint in peccato ante pœnam æternam, ostenditur statim. In reliquo nihil continetur, quod probatione indigeat.

B Tertia conclusio. Mora, in qua omnes angeli fuerunt in gratia, non correspondet soli momento temporis nostri, sed ipsi temporis: neque verò necesse est, vt vnusquisq; angelus vnâ tantum operatione meritoriam in ea eliceret. Neq; etiam opus est, vt omnes angeli, qui peccauerunt, in eodem instanti per correspondentiam ad tempus nostrum peccauerint, ac proinde necesse nō est, vt duratio, in qua angeli mali fuerunt in gratia, antequam peccaret, fuerit æqualis omnib. angelis. Primò probatur, quoniam actus, quo vnusquisq; angelus primò peccauit, incepit per primum sui esse: illud nō fuit instans, in quo angeli fuerunt in gratia: cum gratia & peccatū repugnet: ergo fuit aliud: cum ergo inter quatuor duo instantia nostri temporis mediet tempus, fit, vt mora, in qua angeli mali fuerunt in gratia, non fuerit instantanea.

C Secundum ex se est satis consonum rationi, sicut & primum, neque est quicquam quod illis repugnet: præsertim cum in superioribus euerfa sint fundamenta, in quibus D. Thomas contrarium secundi fundauit. Possunt prætereà illa duo confirmari verbis illis Ezechielis 28. *In medio lapidum ignitorum ambulasti* (id est, angelorum caritate ardentium) *perfectus in visis tuis à die condisionis tue, donec inuenta est iniquitas in te.* Ambulare namque plusquam vnum instans, & plusquam vnum gressum operationis inuinit. Item esse perfectum in visis, in plurali, à die constitutionis ipsius vsque ad instans, in quo inuenta est iniquitas in eo, apertè indicat plures operationes bonas & meritorias, quàm vnâ.

D Reliquum conclusionis ex eo probatur, quoniam nullum est absurdum, quòd peccatum Luciferi, cuius exemplo & suggestionem cæteri peccauerunt, præcesserit, per correspondentiam ad tempus nostrum, peccatum aliorum angelorum, imò id vt consentaneum rationi esse ostendit. Confirmatur, quia nō omnes operationes Angelorum durant æqualiter, quin potius vnus potest continuare operationem per longiorem moram temporis quàm alius, cum id pendeat ex libero arbitrio cuiusque: ergo non fuit necesse omnes in eodem instanti temporis nostri finire, per primum non esse illius, operationem primam meritoriam, & incidere in peccatum in eodem instanti per primum esse peccati.

E Quarta conclusio. Secunda duratio, in qua angeli peccauerunt, non durauit solum per instans, sed per tempus: neque in ea angeli mali videntur eliciisse vnum tantum actum peccati, sed multos, quorum vnus alium sequeretur. Hæc est Scotti in 2. d. 5. quæst. 1. art. 2. & q. 2. art. 3. Gabrielis ibidem q. 1. art. 3. dubio 2. & aliorum. Potest verò probari quo ad priorem partem, quoniam demonstratum est, tertiam moram, etiam in angelis malis esse distinctam omnino à secunda, pœnamque æternam incepisse in angelis malis per primum sui esse, cum ergo peccatum angelorum incepit per primum sui esse & inter quatuor duo instantia nostri temporis mediet tempus, consequens est profectò, vt secunda mora peccati angelorum, quæ præcessit supplicium